

Historien om 1940 – et foreløbig punktum?

114547

Av Albert Gleinsvik

Av Morgenbladet for 5. ds. går det frem at statsstipendiat Hartmann har anmeldt riksadvokat Dorenfeldt til politiet. Det er kjedelig at dette forsøk som Hartmann har gjort på å kaste lys over visse hendelser i 1940, skulle ende i trivielt kjekl.

Men kanskje er 1940 altfor emosjonelt peget i bevisstheten til dem som var aktører dengang, til at den objektive historie om 1940 kan skrives. Stoffet må antagelig legges på «is» til de som var ved voksen bevissthet i 1940 er gått bort. Ingen må imidlertid forledes til å tro at tolkningen av omstridte fakta kan bestemmes av nærmest privatrettslige betenkninger!

Det kommer historieforskere etter vår tid. For dem vil såvel alt materiale fra 1940 som det materiale «Hartmann-saken» har hvirvlet opp, komme til å utgjøre råstoff. Det kan også tenkes at konklusjonene som vil bli trukket, må bli ærerørige sett med 1940-generasjonens øyne.

Man glemmer så lett at i 1940 ble Norge av oss betraktet som en krigsskueplass for stormaktene. Alle var klar over at tyskerne bare kjempet mot oss fordi vi i siste øyeblikk mente at våre interesser var best tjent med at vi tok parti for vestmakterne. Noe særlig hat mot tyskerne var ikke å spore.

Jeg var sersjant ved batal-

jon nr. 2 av IR 14 som skulle ha grensepolitioppgaver etter 10. juni 1940 langs finskegrensen. Etter at tyskerne var kommet for å avløse oss i Kirkenes-området, omgikkes vårt befal tyskerne på en utvungen måte. Min kompanisjef underviste tyskerne i bruk av våre mitraljøser før vi overlot våpnene til dem. Hadde ikke han gjort, hadde en annen villet gjøre det. Vi fant intet påfallende ved det.

Synet på hva våre nye plikter var etterat vi var blitt gjort kjent med vår nye status som grensepolitibataljon, kunne dog være forskjellig. En episode husker jeg godt fordi jeg selv var hovedaktør.

En morgen ved frokostbordet kom samtalen inn på situasjonen: «Sett at russerne kommer!» Vi lavere befal hadde diskutert denne mulighet oss imellom og var kommet til at vi ikke ville ofre livet i tysk tjeneste. Jeg sa derfor at da måtte vi trekke oss tilbake uten kamp. Kompanisjefen ble høyrød i ansiktet. Han slengte servietten i bordet og sa idet han reiste seg: «Hva skal man gjøre når man har forrædere blant seg!». Han kom imidlertid ikke tilbake til episoden.

Til tross for uenighet i oppfatningen av våre plikter, anså vi ham for å være en god nordmann. Han ville bare vær helt lojal mot våre myndigheter som jo hadde under-

tegnet en kapitulasjonsavtale med tyskerne. Begrunnelsen for at vi ennå var i uniform og hadde våre våpen var ifølge en orientering vi hadde fått en oberst Faye fra 6. divisjon like etter 10. juni, kort og godt at tyskerne ikke hadde muligheter (enten manglende transportmidler eller manglende styrker) til å avløse oss.

(Vi reiste forøvrig med trosskipskip fra Kirkenes 10. juli og ble demobilisert i Mosjøen 16. juli, såvidt jeg husker. Når professor Skodvin i videnskapsakademiet i henhold til Mogenbladet skal ha sagt: «..... og 28. juni ble overkommandoen oppløst etterat de norske styrkene var demobilisert», så kan dette bare være riktig med forbehold).

Hva som stod for oss som en gåte dengang, var hvorfor ikke regjeringen tok oss med til England istedenfor å overlate oss til tyskerne. Det het seg: Manglende transportkapasitet.

Sett med det syn som dannet seg etter 1945, vil man finne mange inkonsekvenser fra 1940 til 1945. Disse vil komme til å bli elyst av fordomsfrie forskernaturer. Det skal neppe stor spådomsevne til for å kunne si at inkonsekvensene vil gå over til historiske konsekvenser både for nasjonen og for enkeltpersoner.